

CANCELL*
MARTIS B**
1718*

I. d. i. 76. 65

2/8. April 16

~~I. d. i. 76. 65~~

~~XXVIII 9. a~~

73

DISSERTATIO JURIDICA
DE
**INSTRUMENTIS
INDISCRETIS**

QUAM
occasione

*L. 25. in fin. ff. de Probat. Cap. Si cautio 14. X. de
Fid. Instrum. collato Jure Statut. Hamburg. p. 1. Tit. 20.
art. 2.*

AUSPICIIS DIVINIS
IN ILLUSTRIS JULIA

PRÆSIDE

GEORGIO ENGELBRECHT

JURIVM DOCTORANDO INSTITVTIONVM ET
JVRIS CRIMINALIS PROFESSORE PVBL.
ET ORDINARIO

A. D. VII. SEPTEMBRIS ANNI MDCCVII.

IN JULEO MAJORI

Eruditorum ventilationi P.P.

MARTIN LVCAS SCHELE
HAMBVRGENSIS.

— (o) —

HELMESTADII,

Typis GEORGH WOLFGANGI HAMMII, ACAD. TYPOGR.

DISSERTATIO IURIDICA
DE

INSTRVMENTIS
INDISCREDITIS

QVAM

AVSPICIBVS DIVINIS
IN ACADEMIA IURIS
PRAESIDE

GEORGIO ENGELBRECHT

IRVINO DOCTORANDO IURIS IURONVM ET
IURIS CRIMINALIS PROMOTORE PUBL
ET ORDINARIO

A. D. VII. SEPTEMBRIS ANNI MDCCLVII

IN ACADEMIA IURIS

MARTIN LUCAS SCHELE

HAMBURGENSIS

Typis Georgii Wölschlagi Hambrg. Acad. Typogr.

Q. D. B. V.

SECTIO PRIMA

DE
NATURA ET INDOLE INSTRUMENTORVM
IN GENERE ET IN SPECIE
INDISCRETORVM.

Summaria.

§. 1. Non ultima Jurisprudencia pars consistit in cavendo.	§. 6. Quasi sint privata? Quae liquida? quarentigiata?
§. 2. Auctores laudati, qui hanc disciplinam enuclearunt.	§. 7. Instrumenta indiscreta describuntur, notata simul eorum sede.
§. 3. Indagantur fundamenta, quibus nostrum argumentum innititur.	§. 8. Non solum quae nullam causam, sed & quae generalem continent, pro indiscretis habenda.
§. 4. Explicantur vocabula inscriptionis.	§. 9. Aliud, si causa ita circumscripta, ut de ea constare possit.
§. 5. Adducuntur divisiones instrumentorum in genere, & quae sint publica?	§. 10. Recensentur nonnulla instrumentorum indiscretorum species.

I.

Quam Jurisprudencia omnis duabus partibus absolvitur interpretatione, & applicatione juris; tum vero haec ipsa applicatio non solum consistit in judicando, agendo, & litem in judicio persequendo; sed praecipue arte cavendi, hoc est consulendi qui-

A

qui-

2 SECT. I. DE NATURA ET INDOLE INSTRVM.

quibus modis, formulis, atque cautelis innocuis negotia & iuste valideque, & ex re agentis gerenda. Complexus hanc rem omnem eleganti verborum compendio M. Tullius (a) in Jcto requirens, ut legum & consuetudinis ejus, qua privati in civitate (adde & ejusdem rectores) utuntur, & ad respondendum, & ad agendum, & ad cavendum peritus sit: (b) Equidem non desunt inter eruditos, qui hanc disciplinam cautelarum, ut subdolan, atque fraudium magistram, abominantur. (c) Attamen cum adeo fluxa sit mortalium fides; interdum utilis est ad litium anfractus succidendos; interdum necessaria ad fallaciarum casses eludendos. Hinc Perseus, ut auctor est Plutarchus, cum noto cuidam daret pecuniariam, cautionem fecit in foro apud mensarium. Hanc cautionem cum amicus admirans diceret: Adeone legaliter Persee? Scilicet, inquit, ut amanter (Φιλῶς) recipiam, nec legaliter (νομῶς) reposcam.

II.

Unde non immerito illorum opera aestimanda, qui jurisprudentiam caventem, vel, ut alias vocatur, cautelarum, & remediorum (d) tum olim, tum hac nostra ætate professa opera excoluere. Inter veteres familiam ducit Herennius Modestinus non contemnendæ auctoritatis

(a) L. 1. de Oratore.

(b) Conf. Jo. Schilter *Prax. Jur. Rom. Et. 1. §. 4.* Ulic. Huber. *Prælect. ad Digest. tit. Praescript. verb. §. 2.* Dn. Herrius *Diss. de Jurispr. Curiente Sect. I. §. 3.*

(c) Quo etiam facere videtur *Recess. Imp. de A. 1654. §. 96.* zu demahliger &c. verb. auch bestiffentlich suchender Ränden und Vervortheilung gen &c.

(d) Hoc sensu vocem remedii usurpavit Ulpianus in *l. 3. §. 2. ff. de Stat. libet* & Pomponius in *l. 66. ff. de Jur. Dot.*

ritatis Jctus (e) qui peculiari libro *ἠὲ ἐνεματικῶν* hanc disciplinam complexus est. Hujus fractas quasdam tabulas ex universali Jctorum Romanorum naufragio pandectæ nobis servarunt, (f) quæ collectæ prostant a Dionysio Gothofredo & commentario cultissimo illustratæ a Jo. Schiltero. Exceperunt hunc sequiori ætate Jo. de Deo Hispanus, Bartholus Cœpolla Italus, alique; de Arnono, P. Perusinus, T. Ferratus, J. D. Durantis, A. Blancus, quorum aliquos Raymundi Piî Eichardi JC. Francofurt. plures P. Cornelii Brederodii Jcti Belgici cura consociati prodierunt. De his ingenuum est Francisci Duareni judicium (g) *ἐνεματικῶν libros nonnulli ex barbaris conscripserunt, sed commentis partim frigidis & ineptis, partim vasis & veteratoris refertos, ut eos studiosorum lectione prorsus indignos censeam.* (h) Hac nostra vero ætate artem hanc non una in parte a sorde & sæcibus illis repurgavit ill. Strykius. (i) Neque vero animus est de variis cautelis, vel necessariis, vel utilibus, vel abundantibus, hic disquirere; sed de instrumentis indiscretis acturi ex innumeris aliis famosam illam cautelam de causa debendi in obligationibus exprimenda, & qualem potissimum effectum ejusdem omisso habeat, dissertatione Academica fumus excusuri.

A 2

III.

(e) v. l. 3. C. ad Exhibend.

(f) l. 45. Sæm Trebell. l. 58. sol. matrim. & alibi. add. Cujac. XII. Obs. 32.

(g) ad. l. 25. D. solut. matrim.

(h) add. Hortlederus de Rat. legis publ. in fin. Oldendorp. Class. I. Act. 9. p. 93. vid. tamen Idem Class. IV. Act. 3. singul. n. p. 430. collato Eichardo Prof. de Usu Cautelarum. Dn. de Lyncker. Instruit. Forens. L. II. S. II. p. II.

(i) Tract. de Cautelis Contractuum, Testamentorum & habitis sub Eiusdem præfidiis Diss. de Cautelis Juramentorum, & Clausulis in Contractibus Fœdalis occurrere solitis.

III.

Ut igitur rem a primis suis principiis arcessamus, illud omnino notari meretur, quod, quicquid de causa debendi in promissionibus exprimenda, & instrumentis indiseretis in legibus occurrat, juri positivo unice suam debeat originem. Jure enim naturali omnes promissiones serio super rebus licitis factæ validæ sunt, & subsistunt, licet nulla causa exprimatur. (k) Observat id ipsum summus Grotius: (l) *Hoc quoque omitendum non est, ne jura civilia cum naturali jure confundantur, neque promissiones, quæ causam expressam non habent, naturaliter esse irritas, non magis quam rerum donationes.* (m) Indeque est, quod variis locorum statutis dispositum, & consuetudine introductum sit, ut causæ debendi omisso instrumentorum fidem atque probationem hauri infringat, qualium plura exempla sectione tertia in medium afferentur.

IV.

Inscriptionem nostræ dissertationis quod attinet, sumitur vox *instrumenti* (I) Late pro omni adminiculo quo causa instruitur, atque adeo scripturæ non minus, quam personarum testimonio (n) (II) Strictè pro scriptura ad rerum gestarum fidem confecta sive sit publica sive privata (o) (III) Strictissime pro scriptura publica (p)

EX

(k) Pufendorf de J. N. & G. L. III. C. VI. & VII. B. Uffelmannus de jure quo homo homini in sermone obligatur C. VI. § 6.

(l) de J. B. & P. L. II. C. XI. § 22.

(m) conf. Telsmarus ad h. l. Dn. Vitriarius Inst. Juris Nat. & Gent. L. II. C. XI. quæ 38.

(n) l. 1. ff. de Fid. Instrum. l. 99. §. 2. ff. de V. S. B. Hahn ad W. tit. de Fid. Instr. n. 21.

(o) l. 5. C. de Probat. l. 17. C. de Fid. instrum.

(p) l. 1. C. de Jurejur. propter calumniam.

Ex his numero secundo adductæ significationis mens prævalet, & est hujus loci. Vocabulum *indiscretum* ex in & discretus participium a discerno compositum a Plinio aliisque Auctoribus Classicis sumitur pro eo, quod minime separatum & distinctum est. Hac ratione cautio indiscrete loquens seu instrumentum indiscretum jure civili vocatur, quod non continet causam debendi; (g) Jure Canonico cautio indeterminate loquens. (r) Ipsa vero causa debendi alias in jure quoque dicitur titulus. (s)

V.

Priusquam ipsum nostrum argumentum aggrediamur, ad majorem eorum, quæ infra dicenda erunt, illustrationem de instrumentis in genere quædam delibare, haut abs re erit. Quandoquidem igitur, quid per instrumenta intelligamus, paulo ante jam tum notatum; dispescuntur, in genere in publica, & privata, inter quas species oppido multum ratione fidei interest. *Publica* dicuntur, quæ a persona publica confecta atque adeo publica munita sunt auctoritate. Eaque iterum vel *judicialia* sunt a persona publica in judicio confirmata, vel saltem sigillo publico roborata, (t) vel *extrajudicialia*, quæ coram notario, vel tribus testibus confecta, atque ab his simul subscripta (u) Ad prioris generis *publica* referimus (x) acta publica dummodo suis consent requisitis (w) (2) scripturas & diplomata in archivis publicis

A 3

(g) l. 25. in fin. ff. de Probat. ibique Gloss. Et D. D.

(r) cap. Ex literis 14. X. de Fide instrum. ibique Gloss. Et Felin.

(s) l. 27. ff. De pos.

(t) l. fin. C. de Re jud.

(u) l. ii. C. Quis pot. in pign.

(w) De his eleganter agit Martini ad Process. Saxon. Tit. 20. ad rubr. n. 38. ff.

6 SECT. I. DE NATURA ET INDOLE INSTRUM.

blicis reperta (x) (3) apochas publicas (γ) (4) libros censuales (z) (5) libros parochorum bapstiales. (aa) *Ad posterioris generis publ.* referenda cum primis instrumenta notariorum solemniter confecta. (bb) De quorum requisitis solemnibus secundum jus Romanum vid. Huber (cc) secundum jus Germanicum vero Const. Maximil. I. von Notarien de A. 1512. (dd) Potiuntur vero instrumenta publica duplici effectu, tum ut plene probent, (ee) tum ut paratam executionem operentur, idque posterius non quidem jure communi, sed ex universali Germaniæ consuetudine. (ff)

VI.

Privata instrumenta sunt scripturæ ad memoriam rerum gestarum conditæ, sed publ. auctoritate destituta. Quo pertinet chirographum, syngrapha, apocha, litteræ privatæ (gg) Eaque pro scribente non probant, (hh) nisi ex consuetudine vel lege fides ipsi concilietur, uti tale quid accidit in libris mercatorum quorum

(x) vid. B. Du. Consil. Engelbrecht *Diss. de Jure Archivariorum* §. 30. ubi *Außer* laudati.
 (γ) l. 1. C. de Apoch. publ.
 (z) De quorum requisitis vid. *Mex. p. IV. d. 179.*
 (aa) conf. Carpov. *Jurispr. Confist. L. II. def. 21. n. 3.* Du. Harprecht *Conf. Tubing. XII. n. 10.*
 (bb) l. 17. C. de Fid. Instr.
 (cc) in *Prælect. ad Digest. tit. de Fid. Instr. n. 4.*
 (dd) add. iterum Martini *ad Process. Saxon. tit. 24. ad Rubr. n. 119.*
 (ee) l. 15. C. de Fid. instrum.
 (ff) Coler. *de Process. Execut. p. I. C. 3. n. 58. Et p. III. C. 2. in. 7.* Berlich. p. I. *Concl. 30. n. 2. Et n. 58.* & plures alii conducti a Guilielmo Antonio de Freundeberg. *De Rescriptis Moratoris Tit. VII. Concl. 46. n. 1. 3. Et 4.*
 (gg) B. Du. Consil. Engelbrecht, *Compend. Jurispr. tit. de Fid. Instr. §. 18.*
 (hh) l. 5. 6. 7. C. de Probat.

quorum requisita exposuit Mevius. (ii) Interim hunc insignem effectum habent, ut (I) probent contra scribentem, (kk) si causam debendi contineant, in authentica forma producantur, atque a scribente prius recognoscantur. (ll) (II) Operentur executionem paratam contra scribentem dummodo scriptura sit liquida, & recognita. (mm) Imo in his terris Brunsv. Luneb. licet non sint recognita, executionem merentur, si modo liquida existant. (nn) Dicitur vero instrumentum liquidum, quod in se continet quid, quale, quantum, cui, a quo, & ex qua causa debeatur. (oo) Guarentigiatum vero quo debitor creditori liberam concedit potestatem, ut in defectum solutionis ex bonis suis sine via iudiciali sibi satis facere possit. (pp)

VII.

Quibus in genere propositis describimus instrumenta indiscreta, quod sint illæ instrumentorum species, quibus non est adjecta causa debendi. Sedes hujus argumenti est in *l. 25. §. ult. ff. de Probat.*, ubi Paulus

Ictus

(ii) p. I. D. 261. Gail. L. II. O. 20.

(kk) l. 1. §. 4. ff. Quod iussu l. 26. §. fin. ff. Depos.

(ll) B. Dn. Consil. Engelbrecht d. tit. §. 19.

(mm) R. 7. de A. 1654. §. hätte denen 39. in fin. Carpz. Process. tit. 22. Dn. Harprecht Conf. Tubing. 97. tit. 21.

(nn) vid. Consil. Frider. Ulrici Divæ memoriæ Principis wegen execution un-
tadelhafter Briefe und Siegel de A. 1617.

(oo) Lauterbach, in Comment. ad l. 27. De Reb. Cred. C. V. §. 13. Mey. p. III. d. 16.

§. d. 179. Sande Decis. Præf. L. 1. tit. §. d. 3. ill. Fabric. ad Mysing.

Cent. II. O. 6. Blum. Process. Cam. tit. 34. n. 120.

(pp) Cardin. Tuschus Præf. Concl. Tom. III. Lit. G. Concl. 81. §. Lit. I. Concl.

240. Wehner. Obs. Præf. Lit. G. verb. Guarentigia & innumeri alii
laudati ab Guiljelm. Anton. de Freundberg de Rescript. Morat. Tit. VII.

Concl. 116. add. Dn. Harprecht cit. Conf. Tubing. 97. tit. 21.

JCUS ita loquitur: *Si autem cautio indebite exposita esse dicatur & indiscrete loquitur: tunc eum, in quem cautio exposita est, compelli debitum esse ostendere, quod in cautionem deduxit, nisi ipse specialiter, qui cautionem exposuit, causas explanavit, pro quibus eandem conscripserit: tunc enim eum stare oportet sua confessioni, nisi evidentissimis probationibus in scriptis habitis ostendere paratus sit, sese hac indebite promississe.* Indeque transfertur est Cap. *Si cautio* 14. X. de fide instrumentorum, ubi Gregorius IX. Papa: *Si cautio, inquit, quam a te indebite proponis expositam indeterminate loquatur, adversarius tuus tenetur ostendere debitum, quod continetur in ea. Sed si causam, propter quam hujusmodi scriptura processerit, expresseris in eadem, confessioni tuae statur, nisi probaveris, te id indebite promississe.* Conspirant & alii textus haud ignobiles. (99)

VIII.

Quandoquidem igitur nomen cujusvis negotii specialiter

(99) in l. 49, in fin. ff. de Pecul. l. 26. ff. de Donat. l. 13. C. de N. N. Pec.

tim exprimi debeat (rr) duplici ratione instrumentum pro indiscreto habendum; vel quod absq; ulla expressione causæ debendi loquitur, vel quod causam quidem continet, illa tamen est generalis, v. g. confiteor me debere ex contractu, vel delicto. Quandoquidem enim tam variae sunt contractuum & delictorum species; oppido obscurum, ex quo contractu vel delicto debeatur. Jam vero perinde est, utrum aliquid nullo modo sit expressum; an ita expressum, ut intelligi nequeat. (ss)

IX.

Aliud tamen dicendum, si nomen contractus ita sit circumscriptum, ut constet, ex quo contractu debitum oriatur, qua ratione verba æquipollentia procul dubio eundem affectum sortiuntur. (tt) Ita mentio acceptæ pecuniæ des empfangenen Geldes / mutuum subesse satis arguit. (uu) Censetur enim verbum mutui errore scriptoris omissum, quod omnino supplendum cum in genere ubicunque magnæ pecuniæ quantitas absque causæ adiectione alicui datur, videatur eadem in dubio ex causa mutui data. (ww) Idem esto iudicium, si

B

in

(rr) Cravetta de Antiquit. temp. rubr. quart. verb. Sic septimo requiritur n. 46. fol. 136. Stracha de Mercat. p. II. n. 57. Et latius n. 60. fol. 229. Mascard. de Probat. L. II. Concl. 973 n. 64. Jo. Dominic. Gait. de Credit. C. II. n. 177.

(ss) Stracha d. p. II. n. 60. fol. 292. Sigismund. Scaccia de Judiciis L. II. C. XI. n. 272.

(tt) l. 22. pr. ff. ad Scrum Trebell. c. 15. X. de V. S. Nicol. Everhard. in Topic. Legal. loc. ab æquipoll. Tabor ad Augustin. Barbof. Thesaur. L. I. c. 38. axiom. 4.

(uu) vid. Carpz. J. F. p. I. Const. XVII. def. 39. n. 7.

(ww) Prout a Scabinis observarum meminit Hartmann, Pistor. O. 39. n. 2. in fin. add. Carpzov. d. I. n. 8. §. 9.

in instrumento aliquis fateatur, se habere ab aliquo centum, pro iisque annuatim promittere quinque vel sex. Ibi enim mutuum ex usura colligi potest. (xx) Quin & causa non raro pro ipsa debitorum & creditorum qualitate se ipsam tacite declarat, licet discrete haud exprimitur; ut puta si mercator mercatori, scholaris praecceptorum, aegrotus medico, vulneratus chirurgo, miles armamentario indiscretam cautionem exposuerint. (yy) Quo etiam pertinet casus, si aliquis forte diceret; tolle hanc pecuniam, ac recipiens esset pauper, vel conjuncta persona, vel sit aliquid modicum, vel merita recipientis praecesserint. Tum enim argumentari tuto licebit, adfuisse animum donandi. (zz)

X.

Concludimus hinc (I) instrumentum transactionis esse indiscretum, quod generaliter conceptum, nec expresse refert; quid ex causa transactionis datum, retentumve, vel promissum. (aaa) (II) Chirographum esse indiscretum, cui non est adjecta causa mutui, vel dotis. (bbb) (III) Apocham pro indiscreta habendam, quae

(xx) Huber. Praelect. ad Digest. tit. de V. O. n. 3. Dn. Berger. Resolut. Legum obsistantum. tit. de V. O. qu. 1.

(yy) vidi e Jctis Germania Petrus Friderus patria Mindanus de Mandat. Jur. drc. L. II. C. 64. §. 8. Dn. Berger. cit. Quaest. 1. De Belgio testatur Gönwegen de LL. Abrogat. in Hollandia ad l. 25. §. ult. ff. de Probat. De Gallia Papon L. X. tit. II. arr. 2. Et Bouvet. tam. II. verb. Mineur. qu. 14. Et verb. Schedules qu. 3.

(zz) Bartol. in l. cum quid 3. ff. de R. C. Bald. in l. 1. C. ad Sctum. Vellej. addo Petr. S. hultzii Diss. de Causa debendi C. 10. n. 7.

(aaa) arg. l. 1. ff. de Transact. l. 21. 30. C. eod. Gall. L. II. O. 13. n. 7. Et O. 71.

(bbb) L. 5. l. 11. l. 13. l. 14. §. 1. C. de N. N. pec. Struv. in Decis. Sabb. C. XIII. Dec. II. Thomae de Anargyria pos. 7. n. 16. add. Muller. in Jurispr. Elemeur. Disp. 39. rh. 5. in Not. lit. d.

quæ debiti causam non continet. (ccc) Idem (IV) sentiendum de instrumentis cessionum, quæ faciunt mentionem dationis in solutum, & ex ea cessi nominis, sed simul non continent, quid, & ex qua causa debitum fuerit, cujus nomine cessio facta. (ddd) Unde cessionario agenti ex cessione his formalibus facta: Das aus wichtigen Ursachen / und zur Bezahlung dieser Post zu geschlagen / plenior probatio injuncta a Facultate Francofurtensi A. 1667. mens. Septembr. A. 1667. teste Brunnemanno. (eee) (V) De libro rationum tutoris & cujuslibet officialis publici certa bona administrantis, si causa expensarum non apposita. (fff) (VI) De codicibus & libris mercatorum, in quibus causa vel materia debiti non expressa, tam de jure consuetudinario totius Germaniæ, (ggg) quam patrio statutario Hamburgensi. (hhh) Adeo, ut nec in his libris nude illa repetita: *item, item*, sufficere, DD. velint. (iii) Ex allatis autem facile de qualibuscunque instrumentis indiscretis judicium ferri poterit. Illud tamen addendum, quod instrumenta donationum nulla ratione pro indiscretis haberi possint. Indeque si quis diceret in instru-

B 2 mento

- (ccc) B. Dn. Engelbrecht sæp. cit. *Compend. Jurisprudentiæ tit. de Reb. credit.* §. 10.
 (ddd) Petrus Friderus de *Mandat. L. II. C. 64. n. 1. Mey. p. IV. Dec. 372.*
 (eee) *Comment. ad l. 2. ff. de doli mali & metus except. n. 7. § 8.* ubi duas insignes limitationes adjicit.
 (fff) Roland a Valle *L. 1. Conf. 49. n. 28. Scaccia de Judicis dist. L. II. C. XI. n. 271.*
 (ggg) Gail. *L. II. O. 20. Mey. p. 1. Dec. 261. Dn. Klein pecul. diss. de Probat. quæ fit per libr. mercatur.*
 (hhh) *Statuta Hamburgens. p. I. tit. 30. art. 6. ibi* Wiſache der Gehuld.
 (iii) Huber. *Praelect. ad Digest. tit. de Fid. instrum. n. 19. Dn. Pagenstecher. li nec. injur. v. apul. Cost. XVI. §. 2.*

mento: promitto tibi donare, non opus esset expressi-
one causæ debendi, cum liberalitas ipsa sit causa. (kkk)
Eadem est ratio instrumentorum affecurationum, quæ
polices vulgo vocari solent, & litterarum cambii. Quo-
niam quoad priora quælibet sponfiones de rebus futuris
non turpibus causam habent, (lll) quoad litteras vero
cambii sola acceptatio obligationem parit, & acceptan-
tem debitorem constituit absq; ullius causæ debendi cer-
ta expressione, idq; secundum rationem & stylum: chi
accetta paghi; qui acceptat, solvat; wer acceptiret
muß zahlen (mmm).

SECTIO SECUNDA.

DE
EFFECTV INSTRUMENTORYM INDISCRE-
TORVM SECVNDVM IVS COMMVNE.

Summaria

- §. 1. Præmissum succincla textuum
l. 25. in fin. ff. de Probat. & cap. Si
cautio 14. X. de Fid. instrum. ana-
lysi.
- §. 2. Ex instrumentis indiscretis ne-
quidem valide, multo minus exe-
cutive agi posse ostenditur.
- §. 3. Sive sint instrumenta privata
sive publica extrajudicialia; aliud
si publica judicialia existant.
- §. 4. An & quatenus, si promissioni
vel obligationi sine causâ stipula-
tio vel pactum nudum accesserit,
eadem valeat & probet? qua de
re mirificus inter DD. & in spe-
cie

(kkk) c. I. X. de Donat. Felin. ad c. Si cautio X. de Fide instrum. n. 4.

(lll) Stracha de Sponson. p. III n. 2. Sande Decis. Frisc. L. III. tit. IX. def. 1.
Brunnem. Comm. ad cit. l. 2. ff. de Dol. mal. & metus except. n. 9. Hu-
ber. Praelect. ad Instit. tit. de Injur. stipul. n. 12.

(mmm) Boer. Dec. 333. Rotæ Genuæ Dec. 104. n. 9. & Dec. 168. n. 2. Marquard.
de Jur. Mercat. L. II. C. XII. n. 84. Voigt. de Camb. sh. VII. p. 128. vers. 4.

cie Carpozium & Berlichium
dissentus.

§. 5. Instrumenta indiscreta valere,
si causa aliunde probari possit, vel
etiam per conjecturas, id quod infi-
gni incluti Actorum Ordinis in hac
Acad. Julia Responso illustratur.

§. 6. & 7. Quomodo defectus causa
suppleri possit, & instrumentis in-
discretis vis & efficacia obligatio-
nis accedat, indagatur.

§. 8. Qualis sit instrum. indiscret.
effectus inter mercatores, inqui-
runt.

I.

Xposita indole atque natura instrumentorum
indiscretorum, de eorum effectu quoque vi-
dendum. Hac de re vero non una est In-
terpretum juris nostri sententia. Quod si ipsos textus
l. 25. in fin ff. de Probat. & Cap. Si cautio 14. X. de fid. in-
strum. supra relatos excutimus; revera inibi solummo-
do agi videtur; de conditione indebite promissi, &
cui tunc opus probandi incumbat, ex causa debitum
fuisse, non ex errore. Atque distinguitur utrum sine
causa expressa promissum, quo casu probet creditor
causam veram subesse, quia sibi imputet stipulanti;
An vero sit expressa, tunc promissori incumbit proba-
re nullitatem causæ, vel errorem. (a)

II.

Quicquid tamen hujus sit, praxis hanc rem la-
tius extendit. Hinc DD. communiter concludunt, nul-
lam esse obligationem, ubi causa obligandi haud ap-
pareat, indeque ex instrumentis indiscretis neque vali-
dam actionem competere, (b) nec si aliquid exin-
de

B 3

(a) vid. Hilligeri Donellus L. XIV. C. 37. lit. C. Franzkius Exercit. X. qu. 9.
Schilterus Exerc. ad Pand. XXII. §. 63. Rennemann. Jurispr. Rom. Germ.
Memb. III. S. de Jure obligationum Disp. V. thes. I. lit. d.

(b) vid. Gloss in l. 1. verb. apud judices ff. de interreg. in jur. fac. Hippol.
de Marsiliis Singul. 219. n. 1. & ff. Jo. Köppen Decis. 34. n. 5. Myning. 57

de perfolutum, conditionem indebiti denegari posse.
 (c) Qui enim sine causa promisit, ex errore promississe videtur, error vero excludit consensum omnis obligationis nativæ fundamentum (d). Multo minus ergo ex ejusmodi instrumentis executive agi potest. Licet enim haud negemus, ceu supra quoque observatum, multorum locorum statutis & consuetudine instrumentis hodie paratam tribui executionem (e) secus ac jure civili. (f) Attamen cum inter alia debiti liquidi requisita non ultimum sit expressio causæ debiti & obligationis; litteræ, instrumenta, & cautiones obligatorix indiscretæ executionem minime merentur (g).

III.

Hactenus dicta non solum intelligenda de instrumentis privatis, verum etiam publicis extrajudicialibus, ita tamen ut parti detur hoc casu actio ad interesse contra notarium, qui ex ignorantia nocuit. (h)

Alia

c. Si cautio 14. X. de Fid. instr. n. 1. § ff. Gail. L. II. O. 13. n. 9. Gilm. Decis. Camer. L. I. Dec. 10. n. 32. ubi hanc communem & usu practico receptam esse dicit.

(c) vid. Petr. Friderus de Mandat. L. II. C. 64. n. 1.

(d) Petr. Schultz. Diss. de Causa debendi C. III. §. 4.

(e) Quoad terras Brunsvico-Luneb. videri potest Constitutio supra adducta Divi Friderici Ulrici wegen exequirung unadelhaffter Brieff und Siegel. de A. 1617. De jure patrio Hamburgensi testantur statuta p. I. tit. 20. art. 2. § 3. add. Blockii Dissert. sub præsidio Lauterbachii habit. de juris civilis Canonici & Statut. Hamburg. differentiis principibus §. 19. ubi in compluribus aliis locis idem obtinere demonstrat.

(f) l. 9. C. de O. & A. Thelaurus Dec. 26 n. 1. ff. Carpz. L. IV. Resp. 9. n. 1. § ff.

(g) Petr. Friderus L. II. d. c. 64. Coler. de Process. Execut. p. III. c. 1. n. 7. § ff. Mey. p. II. dec. 22. n. 8. § ff. Comment. über des Herzogthums Bremen Constiturion von wucherlichen Contracten C. III. §. 3. Carpzov. p. I. Const. XVII. def. 39. ubi extrema præjudicia.

(h) conf. P. S. hultzii diss. cit. de Causa Debendi C. III. §. 4.

Alia vero est ratio instrumentorum judicialium. Cum enim in his error & doli suspicio propter magistratus auctoritatem cesset; tuto concludere licet, omnem confessionem sive in scriptis, sive sine scriptis in judicio factam absque omni causæ expressione probare, ac obligare promittentem. (i) Et utut obstare videatur l. 3. §. II. ff. de pecul. ubi habetur, quod in judicio quasi contrahatur, & inde quasi contractus non plus possit operari, quam verus, jam autem in vero desidetur causa, ergo & in quasi; propterea tamen a communi DD. sententia haud recedendum esse, contendit Felinus. (k)

IV.

An vero si in promissione, vel obligatione sine causa stipulatio intervenit, obligatio illa causæ expressione carens ob stipulationem adjectam valeat, & probet? ea de re multa in foro disputatio est, tametsi cum Schiltero (l) haud negandum, dissentientes plerosque statum controversiæ non satis expedivisse. Si dicendum quod res est, communis DD. schola negativam sententiam amplectitur. (m) Interim contrariæ affer-

- (i) Felin. in d. cap. Si cauto 14. X. de Fide instr. n. 10. Et ff. Anton. de Padilla in l. Siroc apud alian. 7. C. de Transact. Hartm. Pistor O. 39. n. 7. Mascard. de Probat. Vol. I. Concl. 345. n. 16.
- (k) dist. loc. add. Barbosa ad cit. cap. 14. X. de Fid. instr. n. 2. Carpzov. p. I. C. 17. def. 40. ubi ita decisum refert it. ill. Strykius de C. C. §. II. C. VII. §. 7.
- (l) Exercit. ad Pand. XXI. §. 63.
- (m) per l. 2. §. 3. ff. de Except. dol. mal. vid. Papienf. form. libell. quo agitur ut, pacta serventur gl. discussis n. 4. ibi: Sicut nec stipulatio Et ff. Cardin. Mantica de Tue Et Ambig. convent. l. XIV. tit. 12. n. 1. 2. Et ff. Anton. Gomez. tom. II. Resol. C. IX. n. 3. Paulus de Castro Vol. II. Conf. 169. n. 2. Tiraquellus ad l. Si unquam. verb. donatione largitus C. de Revocand. donat. n. 56. & densa D. D. nubes ap. Berlichium Dec. XCVI. n. 19. add.

assertionis sectatores rationes quoq; non contemnendas expromunt. Prima earum est, quod stipulatio per se sit contractus, & propria sua forma consistat, (n) atq; obligationem producat civilem non minus, quam naturalem. (o) Deinde quoniam si stipulatio per se sine alia causa non foret efficax, non ex stipulatione, sed stipulationis illius causa deberet solvi, & frustra referretur inter causas seu titulos acquirendi, (p) neque etiam alium contractum, cui adhiberetur, possit firmare; cum si principalis causa non valet, nec ea quidem, quæ sequuntur, possint valere. (q) Tum ob textus l. 21. § 108. ff. de V. O. quos hanc in rem adducit & urget Goeddeus (r) Demum quia in dicta l. 2. §. 3. ff. de Except. dol. mal. in qua negativæ sententiæ defensores totum suum fundamentum ponunt, non agatur de ea stipulatione, in qua omnino nulla causa exprimitur, sed in qua quidem ab initio causa promittendi fuit, sed ea vel falsa, cujus falsitas postea apparuit, & si ab initio de ea constitisset, quis non promississet, vel vera fuit, sed quæ non secuta, vel ad non justam causam redacta, consequenter in effectu tantum stipulatio sine causa contracta fuit. (s)

Indeque

Gail. L. II. O. 13. n. 9. Brunnem. Comment. ad d. l. 2. ff. de Except. dol. mal. n. 4. ubi hanc sententiam communem vocat. Dn. Stryk de C. C. S. II. C. VII. §. 5. Dn. Berger. Resol. LL. Obf. tot. de V. O. q. v. I.

(n) §. ult. ff. de Obl. l. 1. §. 1. ff. de O. & A.

(o) l. 1. §. ult. ff. de Pact. l. 7. §. 12. ff. eod.

(p) §. 3. ff. Per quas pers. cuique acquir. l. 10. ff. de A. R. D.

(q) l. 129. §. 1. l. 178. ff. de R. J. Jul. Paul. L. V. Sentent. tit. 7. §. 1.

(r) De Contrah. Stipul. C. III. Concl. V. n. 64. §. seq. n. 74. sub fin. §. seqq.

(s) Conf. Goeddeus de Contrah. Stipul. C. III. n. 70. §. ff. Donell L. XV. c. 36. lit. CC. & Hilliger, L. XXII. c. 6. lit. K. Bachov, ad Treutl. Diss. XXVII. th. 1. lit. A.

Indeque in prætorio Lipsiensi ex responso scabinorum Lipsiensium in causa Georgs Schmidts / und Lorenz Reißigers Erben und Consorten, contra Hansen Starcken fuit sententia lata, in qua illorum obligationes causam non continentes, sed stipulatione vallatæ adversæ partis reluctantione & contradictione non attempta, pro firmis, & in contumaciam debitoris pro recognitis sunt pronunciatæ. Quæ sententia etiam postea per leutationem confirmata in rem iudicatam abiit teste Berlichio. (t) Quin cum hodie in foro satis decantatum sit, pacta quælibet, & promissiones eandem vim agendi moribus obtinuisse; hinc etsi nulla intervenerit stipulatio, sed merum pactum; nihilominus conditionem dari, & processum decernendum esse, concludit Schilterus. (u)

V.

Neque etiam omne instrumentum est vitiosum, quod caret causa debendi, si eam aliunde, vel saltem per conjecturas probare valeamus. (m) Non vulgarem hæc res lucem recipiet, ex sequenti incluti Jctorum Ordinis in hac Academia Julia Responso de A. 1683. d. 24. Februarii: Als sic Uns ein Bericht Schreiben nebst einer hiebey zurückgehenden von Herrn Obristen Bodo von N. auf 1666. Thlr. 60. gl. Polnisch an Hrn. General Lieutenant N. seel. ausgegebene obligation zugesandt/ und Ihnen auf die darinn formirte 2. Fragen: als ob
C sie

(t) *dist. Dec. XCVI. n. 25. 26.*

(u) *Exercit. ad Pand. XXII. §. 64. ubi provocat etiam ad Additionem Latinam ad Specul. Saxonicæ L. i. art. 7. item ad Jus Alemann. Cap. XXII.*

(w) *Felin. in C. Si cautio 14. X. de Fid. instr. n. 13. Malcard. de Probat. Vol. 1. Concl. 345. n. 51.*

sie die ihnen entgegen gesetzte exceptiones, daß nemlich in der Schuld-Verschreibung die causa debendi expresse nicht zu befinden / nach denen angeführten circumstantien / und andern conjecturen / auch mehrern Rechts-Gründen zur Gnüge ablehnen? und dann (2) weil sie gewiß gläuben / daß des Herrn Obristen von N. hinterbliebene Frau Wittib und Erben von diesem Anlehn ihres seel. Eheliebsteins wol einige Wissenschaft trage / ob sie derselbigen das juramentum mit Bestande Rechtens deferiren mögen? Unsere in Rechten begründete Meinung cum ration. dubit. & decid. mitzuthellen gebeten; demnach haben Wir r. Erkennen darauff / und zwar auf die erste Frage für Recht: Verhält sich alles berichteter massen / und ist die obligatio quætionis mit des debitoris Hand unterschrieben in originali vorhanden / und kan von seinen Erben eydlich nicht difficiret werden / ob nun gleich ausgemachten und unstreitigen Rechtens / daß die causa debendi in einer bündigen und zu Rechte beständigen obligation vorhanden seyn muß / und wenn solche dann nicht befindlich / die obligation zu Rechte unkräftig ist / *claro textu in l. 25. Cum de indebito Sult. vers. causas explanavit. ff. de Probat. l. ult. vers. Si causa liquida sit. C. de Compens. cap. Si cautio 14. X. de fid. instrum. Jo. Schneidvvin. ad Tit. de Literar. Obl. n. 14. Andr. Gailius L. II. O. 13. n. 9. Hartmann. Pistor. Observ. 39.* Gestaltsam kein debitum bestehen kan absque causa debendi, als welchem allezeit exceptio doli in Wege stehet *l. 2. §. 3. vers. Si quis sine causa ab alio stipulatur.*

So

So gar / daß auch dasjenige / was aus einer solchen obligation gezahlet wird / darinn keine causa debendi ist / per conditionem indebiti könne repetiret werden. l. 5. C. de Probat. l. 25. ff. de Donat. l. 3. ff. de Condit. sine causa. Weil es in Rechten gleiche viel ist / causam debendi non adesse, vel probari. l. penult. §. ult. ff. de Vacat. & Excus. Mun. Anton. Faber in Cod. L. III. Tit. I. definit. 2. n. 1. und dahero fast das Ansehen gewinnen will / ob sey die ausgegebene obligatio quæstionis zu Recht unbeständig und ungültig / und die Erben des Herrn General Lieutenants solche hinwieder ohne Entgelt herauszugeben schuldig. Dieweil aber jedoch in gegenwärtigen Fall ein untadelhaftes und unbeschädtes original instrumentum obligationis vorhanden / welches wir in facto supponiren / ob es gleich nur privatum, dennoch contra scribentem & ejus heredes plene probirt. l. 13. l. 14. C. de Probat. l. Scripturas II. C. Qui pot. in pignor. Cap. 2. X. de Fid. Instrum. (2) Wann zumahlen das gedachte instrumentum ädlich nicht kan diffiret werden / l. cum plures 15. §. ult. ff. de Reb. autor. jud. poss. Carpzov. p. I. Const. 17. def. 12. (3) die causa debendi auch nach Anleitung der Rechte per conjecturas kan bewiesen werden / Felin. in Cap. Cautio 51. X. de Fid. instrum. Mascard. de Probat. Vol. I. Concl. 345. n. 51. (4) die conjecturæ aber sind vornemlich zu nehmen ex qualitate personarum, majori vel minori summa, usuris promissis, vel non, modo obligandi & similibus. Faber. in Cod. L. VIII. Tit. 27. def. 3. num. 11. Hartmann. Pistor. Obser. v. 180. n. 23. Gail. L. II. O. 27. n. 27. (5)

Nun sind beyde Personen debitor und creditor Sol-
 daten quibus jus positivum ignorare permittitur. *l. fin.*
§. I. C. de Jur. Delib. Arma enim magis quam jura mi-
 lites scire debent. (6) Es ist aber blos juris positivi &
 civilis, daß in einer obligation causa debendi exprimirt
 seyn soll / nicht aber juris naturalis, vermöge welches
 jede Zusage / Versprechen / oder obligation verbindlich
 ist / wann nur / der seines Verstandes mächtig / und
 über das Seinige zu disponiren Macht hat / etwas
 verspricht. (7) Nun ist der Obriste Bodo von N. ohne
 allen Zweifel mündig / und seines Verstandes mäch-
 tig gewesen / hat auch über das Seinige zu disponiren
 Macht gehabt / welches wir gleichfalls supponiren/
 als er die obligation von sich gestellt / (8) Ingleichen
 ist von dem Herrn General Lieutenant nicht zu prä-
 sumiren / daß er 1666. Thlr. verschencken sollte / weil
 von niemanden dergleichen präsumtion zu machen
 per vulgata (9) daß sie auch der Herr Obriste von N.
 nicht als ein Geschenk angenommen / erhellet daraus/
 daß er dafür / so lange solche unabgelöst stehen blei-
 ben würden / 100. Rthlr. Zinse zu erlegen versprochen /
 (10) Nun haben aber auch die Soldaten heutiges
 Tages die privilegia, welche die Soldaten zur Zeit
 Justiniani Imp. gehabt / daß ihnen nemlich die ignoran-
 tia juris positivi nicht schade / *Gail. L. II. O. 118. n. 13.*
 (11) Ueberdem die Summa so beschaffen / daß ex eius
 magnitudine die causa debendi gar wol präsumirt
 werden kan / *Gloss. l. Cum quid ff. Si cert. petat.* (12) Auch
 debitor ein Edelmann bey seinen Adeltichen Ehren/
 Treu

Treu und Glauben versprochen / gedachte Summe wieder zu geben / welche Zusage von vielen Rechts Lehrern der eidlichen Zusage gleich geachtet wird. vid. Speckhahn. Cent. I. qu. 4. Barfcham *in radice clausularum* Cap. 31 p. 2. 3. § 4. fol. 661. § multis ff. Guntherus *in Ligurin*. § *ibi* Rittershusius fol. 77. Christoph. Besold. *de Jurejur.* I. thes. 15. So halten Wir aus obangeführten Ursachen dafür / daß die *causa debendi* nach Nothdurfft präsumtive erwiesen sey. Auf die andere Frage / wann des Herrn Obristen von N. Eheliebste seine Erbin worden / und folglich ihres Erblassers factum zu präskiren schuldig / auch dem Berichte nach gute Wissenschaft von der ausgegebenen obligation haben mag / wann sie zumahlen zu der Zeit / wie die obligation von ihrem Ehe-Zuncker ausgegeben worden / bey ihm und gegenwertig gewesen / wie dann ein Ehe-Weib ihres Ehe-Wirts facta, welche ihr Hauswesen / Mittel / und zeitliche Güter / nicht aber des Ehe-Herrn Ampts- oder Commando-Geschäfte betreffen / zu wissen in Rechten präsumiret wird / und dann nun creditori oder Klägern frey stehet / seinem debitori, debitori, oder Beklagten / wann zumahlen präsumtionnes gegen ihn oder ihr stehen / sofort das *juramentum judiciale* zu deferiren; So sehen wir nicht warum denen Herrn Consulenten nicht frey stehen sollte / gedachten Eyd der N. Frau Wittiben sofort zu deferiren.

B. N. W.

VI.

Possunt tempora incidere, ubi ipsorum contrahen-

C. 3.

hentium interest, causam debendi celari nec publice proparari. Ut igitur ejusmodi instrumentum indiscrētum valeat, DD. suggerunt hanc cautelam, ut (I) eidem inseratur clausula ex certa scientia, quæ tantæ est efficaciam, ut faciat contractum valere ad instar donationis. (x) Nam qui scienter non debitum promittit, donasse videtur. (y) Aliud, si indebitum nescivit, atque debitum forsitan subesse credidit. Tamen enim sic uti iniquum foret ex sola illa clausula aliquem condemnare; ita huic ipsi probatio erroris indulgenda. (z) (II) Pro cautela commendant geminatam debiti confessionem. Geminatio enim actum etiam invalidum confirmat, præsertim si temporis intervallum accesserit (aa) & excludit erroris præsumptionem, (bb) imo judiciali confessioni æquiparatur, quam sine causæ expressione validam esse, supra vidimus. (III) omissionem causæ debendi & instrumenta indiscreta suppleri putant DD. si contractui subjiciatur jusjurandum. Hoc enim jure Canonico obligat quoque citra causam. (cc) (IV) Si exceptioni deficientis causæ renunciatur. Sicuti enim statuto vel consuetudine induci potest, ut valeat obligatio etiam sine expressa debendi causa, uti in-

(x) vid. Gait. de Credito C. III §. 462. Gutierrez. de Juram. Confirm. p. I. C. 47. n. 7.

(y) L. 53. ff. de R. J.

(z) Stephan. Gratian. Discept. Forens. C. 324. n. 27. Dn. Stryk. de C. C. S. II. C. VII. §. 7.

(aa) L. 22. C. ad Scutum Fellej. ibique Brunnem.

(bb) Nov. 61. C. I. §. 3. ibique Stephani in Comment. n. 18. 19.

(cc) Covarruv. in c. Quamvis de Pæll. in 6to p. II. §. 4. n. 15. Et ff. Aug. Barbosa ad Cap. Si cautio 14. X. de Eid. infer. n. 2. vers. intelligo. in fine. Gonzalez Tellez ad dict. cap. n. 9. Gutierrez de Juram. Confirm. dist. C. 47. n. 14. Et ff. Vultei. Vol. I. Consil. Marburg. XLX. n. 23.

fra videbimus, idem consequenter etiam pacto obligationi adjecto fieri poterit. (dd)

VII.

Demum cum in causis mercatorum non de apibus juris disputandum, sed summarie & ex bono & æquo producendum sit (ee) atque in obligationibus eorum omiffa verborum cortice quid contrahentes fenerint præcipue attendendum, (ff) imo stipulatio hic intervenisse præsumatur, etiamfi verba solennia non adfuerint: (gg) hinc instrumenta indiscreta inter mercatores valere, communiter DD. concludunt. (hh) Sic in casu, ubi mercator Joachimus crediderat tribus aliis mercatoribus certam quantitatem pannorum, & unus eorum, qui solutionem proximis nundinis promiserant, conventus recognovit manum suam, sed excipit absque causa debendi promissionem esse factam ergo nec ex eo instrumento agi posse; hunc ipsum tamen reum ad partem tertiam solvendam reservata ipsi reconventionem a Facultate Francofurtensi Anno 1646. condemnatum fuisse, testatur Brunnemannus. (ii)

SECTIO

- (dd) jung. Carpov. p. I. C. 17. def. 40. n. 50. aliique laud. a Dn. Stryk. de C. C. tit. 5. II. C. VII. §. 6.
- (ee) arg. R. 7. de A. 1654 §. als auch bey Handels-Leuten. add. Rotæ Genævæ Dec. 23 n. 15. Benvenuto Straccha Quomodo in causa Mercatorum procedendum sit. n. 2. Petrus Santerna de Asscurat. & Sponsionibus Mercatorum p. II. n. 22. add. cum Zafio, Gratiano, Raphaelo de Turri, Klockio, Carpovio, Gall. L. II. O. 2. n. 27. Dn. ab Eiben de Juribus Factorum & Infitorum von Faltern. C. I. in fin. & C. VI. n. 4.
- (ff) conf. Decis. Rot. Norviff. 156. n. 20. Rubei Jcti Romani.
- (gg) juxta Meichner. Decis. Camer. Tom. IV. n. 6. & firmata DD. ap. Anfeld. de Anfeld. de Commercio & Mercatur. Discurs. 34. n. 12.
- (hh) vid. Frider. de Mandat. L. II. C. 64. n. 7. add. Marquard. de Jure Mercatur. L. I. C. XIV. n. 11. ubi in Curia Lubecensi ita sæpius decifum refertur.
- (ii) Cent. II. Decis. 99.

SECTIO TERTIA.

DE

EFFECTV INSTRUMENTORVM INDISCRETORVM SECUNDVM JVS STATVTARIVM HAMBVRGENSE.

Summaria

- §. 1. Ut instrumenta indiscreta valeant, statuto disponi, vel consuetudine introduci potest, idque ipsum ad liberiores commerciorum usum facere videtur.
- §. 2. Exemplum hujus rei occurrit jure Statutario Hamburgensi p. I. Tit. 20. art. 2.
- §. 3. Nec obstat alius ejusdem juris Statutarii textus p. I. tit. 30. art. 6.
- §. 4. Effectus instrumentorum indiscretorum ex dict. textu p. I. t. 20. art. 2. Statut. Hamburgens. plenius declaratur.
- §. 5. Adducuntur constitutiones & statuta aliorum locorum commercii florentium, qua cum jure Hamburgensi amice conspirant.

I.

Superest, ut de effectu instrumentorum indiscretorum secundum jus patrium Statutarium Hamburgense videamus. Ex praemissis igitur repetendum, quod, quicquid de causa debendi in promissionibus exprimenda in legibus occurrat; juri civili unice sit adscribendum. (a) Exinde enim statuto contrarium disponi, vel consuetudine quoque introduci posse, facile collectu est. Hinc cum quidam produceret litteras cambii causam debiti non continentes,

(a) vid. sect. I. §. 3.

res, & allegaret, ita solere observari inter mercatores, eum ad probationem ejus consuetudinis admittendum esse judicatum teste Hartmanno Pistore (b) licet forsan & hoc casu causam adesse, ex supra (c) allatis iterum constet. Neque etiam deficiunt rationes, quare in locis commerciis florentibus instrumentis indiscretis vis & efficacia assignetur. Siquidem nihil magis ad eorum conservationem facere videtur, quam si controversiæ de simplici & plano, &, ut dici solet levato velo (d) decidantur, atque mercatoribus pecunia debita repræsentetur, quo eam semper in promptu habeant, eaque ratione fidei & famæ periculum effugere possint.

II.

Hæque forsan rationes sunt, quæ Conditores patrii juris Statutarii Hamburgensis permoverunt, ut instrumentis indiscretis tantam efficaciam tribuerent. Audiamus ipsum articulum: (e) In Schuldfürderung/die mit öffentlichen unläugbahren / und unverfälscheten Brieff und Siegelen können bewiesen werden / und die keine unehrliche Zusage in sich halten / unzeachtet / ob die Ursache der Schuld in der obligation specificiret / und ausgedrückt / oder nicht: Soll der Kläger mit Fürlegung des original Schuld-Brieffs summariter darauf klagen / und vermüge desselben zum Urtheil schließen / und woferne der Beklagter demselben vorseplich und ohne Ursache nicht nachkommen / sondern dawieder vortheilhafte Auszüge / und Einrede

(b) Observ. XXXIX. n. 10. §. II.

(c) §. I. §. ult.

(d) l. 5. C. de Naufrag.

(e) Qui est p. II. Tit. 20. 2da.

rede suchen / und erst darüber erkennen lassen wolte /
 solches soll ihm keines weges gestattet / sondern wider
 ihn / vermüge producirter Briefe und Siegel schleu-
 nig erkandt und verholffen / auch keine andere excep-
 tiones oder Ausflucht dawider zugelassen werden /
 dann wo er beweisen wolte / das seinen Briefen zuvor
 allbereit ein Gnügen geschehen / oder das die Sache
 darum er beklagt wird / durch Urtheil und Recht hie-
 bevor erörtert / oder die Sache verglichen und verträ-
 gen / oder eine novation aufgerichtet / oder die Forde-
 rung nach Inhalt des nechst folgenden Tituls verjäh-
 ret / oder aber / das von einem hundert Marck Lübsch
 jährlich sechs Marck zu Zins verschrieben / oder genom-
 men / dann auf solchen Fall der vierde Theil an der
 Haupt Summa / inmassen dann auch hiebevorn in
 des Reichs Pollicey-Ordnung Versehen verwicklet
 seyn / dem gemeinen Gut allhie zugeeignet / und alleine
 auf das übrige die execution verstattet und vorge-
 nommen werden soll.

III.

Huic ob stare videtur alius ejusdem juris Statutarü
 textus non prætereundus (f) ubi causæ debendi ex-
 pressio clare exigitur, verb. Auch ihre Handels-Bücher
 ordentlich und richtig / ehrbahrer Kauffleute Gebrauch
 gemäß gehalten / und dartinnen nicht alleine creditum,
 sondern auch debitum, mit Benennung Jahrs / Mo-
 nats und Tages geschrieben / die Ursache der Schuld
 gemeldet. *ic.* Enimvero de casu plane diverso hunc
 articulum loqui, vel ex inspectione liquet. In priori
 enim

(f) p. I. tit. 30, art. 6. Wann Kauffleute,

enim agitur de chirographo & instrumento, quod contra scribentem probat; hic vero de codicibus & libris mercatorum, qui pro scribente probant. Sicuti ergo, ut hujusmodi libri contra juris civilis dispositionem (g) de consuetudine Germaniæ vim probandi nanciscantur, inter alia requisita & expressionem causæ debendi DD. exigunt (b) ita illa ipsa hoc nostro articulo repetita. Ut adeo nullam antinomiam inter hos duos textus, sed solummodo limitationem articuli §. præcedenti adducti hic agnoscere possimus. Cum enim dictum fuerit instrumenta indiscreta probare, hic non sine ratione limitatio notabilis adjicitur quoad libros mercaturæ.

IV.

Hoc scrupulo remoto ad ipsum §. 2. allatum textum revertimur. Ex hoc autem liquido elucescit instrumenta indiscreta plene probare atque paratam executionem producere. (i) Comprobatus est hic articulus innumerabilibus sententiis atque præjudiciis. Ut enim alia hic missa faciamus, vigore ejusdem in judicio Hamburgensi quoad chirographum indiscretum

D 2

judi-

(g) l. 29 ff. de Donat. l. 5. 6. 7. C. de Probat. Mey. ad Jus Lubec. p. VI. tit. 6. art. 4. n. 2. Lauterbach. Concl. Pract. Exerc. XLVII. n. 17.

(b) vid. Sect. I. §. 6. §. 10. ibique citat. DD. add. Pacian de Probat. C. 63. n. 22. Trentaciuquius Var. Resol. L. II. Resol. VII. n. 30. §. ff. Strachia de Mercat. p. II. n. 57. §. 60. Finckelthaus O. 79. n. 14. Nicol. de Passer. a Jan. de Verb. enunciat. L. IV. qu. 1. n. 95. b. Hahn. ad W. tit. de Fid. instr. n. 6. ill. Stryk. Diss. de Semplen. Prob. C. IV. §. 5. n. 45. Dn. de Lyncker. de eod. argum. §. 4. & omnino Dn. Klein. Diss. de Probat. qua fit per librum Mercat. C. II. n. 94. §. ff.

(i) conf. Blockii supra laudata Dissertatio sub præsidio Lauterbachii habita de Juris Civilis, Canonici & Statut. Hamburg. differentiis principibus §. 18.

judicatum fuisse, accepimus in causa Jacob Hagen^s Klägers / contra Johann Heins Beklagten / d. 5. Martii A. 1703. eaque sententia confirmata d. 28. ejusdem, it. in causa Hans Stuß Kl. contra Johann Heins & Cornel Ostmann Befl. d. 14. Martii 1704. Et in assignatione in causa Hinrich Dieterich Lumbrecht / mand. nomine Kl. contra Peter Jacobsen Befl. d. 4. April. hujus anni. Neque aliæ exceptiones prælucente illo textu contra hujusmodi instrumenta admittuntur, quam (I) solutionis, cum hæc alias quoque secundum communem DD. sententiam ipsi executioni opponi possit, si hæc suscipiatur ex confessione rei & instrumentis liquidis, siue etiam ex sententia, quæ in rem judicatam transit. (k) (II) Exceptio rei judicatæ (III) transactio- nis, utpote quæ & litis ingressum impediunt, indeq; litis finitæ & privilegiatæ vocantur (l) (IV) novatio- nis (V) præscriptionis, & denique (VI) exceptio usuraria. Cujus rei ratio vel exinde petenda, quod omnes hæc iterum secundum firmata DD. ipsi executioni opponi possint. (m) Sicuti vero in his exceptionibus ad executionem impediendam oppositis in genere requiri solet, ut in continenti liquido probari possint; (n) ita

idem

- (k) conf. Zanger de Except. p. III. C. 20. n. 30. Rauchbahr p. II. qu. 25. n. 9°. Coler. de Proc. Execut. p. IV. C. I. n. 120. Berlichius Concl. LXXXIV. n. 26. & ff. De his terris Brunsvico-Luneburgicis vid. die Calenb. Causl. Ordn. tit. XXXVI. §. 6. it. Fürstl. Braunsch. Hoffger. Ordn. tit. LXXV. §. worinn aber ein Brthel.
- (l) cap. 1. de Lit. contest. in 6to. add. Ummii Proc. Disp. VIII. n. 57. Blumii Proc. Camer. al. tit. LXXIX. n. 23. & seq. Dn. Stryk. Introd. ad Praxin Forensif. C. XVI. §. 1.
- (m) Berlichius dist. Concl. LXXXIV. n. 14. 30. & 56. Martini in Process. Saxov. L. XXXIX. §. 1. n. 125. Hilliger ad Donell. L. XXII. c. 8. lit. l.
- (n) Klock vol. II. Conf. V. n. 114. Rulant. de Commissar. o. IV. L. VIII. C. 16. n. 33. Mer. p. VII. dec. 57. n. 6. 7. 8. Carpzov. Proc. tit. 25. p. 6. n. 59.

idem quoque jure nostro statutariorum constitutum. (o)
V.

Demum conspirant quoad hunc effectum instrumentorum indiscretorum cum jure patrio Statut. Hamburgensi aliæ constitutiones, statuta, vel consuetudines locorum commerciorum flore celeberrimum. Sic Antverpiæ, Brugarum, & multarum in Flandria civitatum consuetudine & statutis hujusmodi instrumenta vim obligandi habere generaliter receptum, (p) licet aliter Hollandiæ curia censuerit in contradictorio judicio, teste Groenvegio (q) in abrogationem legum alias admodum proclivi. Idem de Roma testatur Scaccia (r) adducens hanc in rem statutum; (s) & de Tholosâ, imo Gallia in universum omni Rebuffus. (t) Sed cum plura addere temporis angustia haud permittat; tantum, de hoc eximio, atque in foro & tritura haud in frequenti argumento; de instrumentis indiscretis, & effectu omissionis causæ debendi in cautionibus annotasse sufficiat. Deo Salvatori qui sanctissimo suo sanguine nostram debendi causam delevit, sit

Laus & Gloria.

(o) p. I. tit. 20. art. Solche Beweisung aber: 3.

(p) vid. *Costum van Antwerpen*. tit. 53. art. 5. *Dambonder Prax. Civil. C. 177.* n. 14. *Groenwegen de LL. Abrogat. ad l. 25. §. ult. ff. de Probat. n. 2.*

(q) *addit. leg. n. 3. add. Consult. J. Civorum Batav. p. I. Conf. 303. in fin.*

(r) *De Judiciis L. II. C. XI. n. 280.*

(s) *L. I. C. 33.*

(t) *Ad. Consuetudi. Reg. de Chirograph. in Praes. n. 66. 67.*

F I N I S.

GENERE VIRTUTE ATQVE DOCTRINA OR-
NATISSIMO SVO RESPONDENTI
PRAESES

FLorere in hac nostra Julia una cum omni elegantioris litte-
raturæ & divinæ humanæque sapientiæ cultu jurispruden-
tiæ studia, si alia nos deficerent, laudabili Tuo exemplo testa-
tum facis florentissime SCHELL. Ex quo enim inter litteratos
academiæ cives nomen professus es, pulchras animi dotes at-
que nativum Tuum plane singularem virtutis & veræ gloriæ
ardorem omnibus Tuis actionibus expressisti. Quam graviter
inde atque solerter jurisprudentiæ omnis qua universalis qua
particularis, hujusque & publicæ, & privatæ doctrinæ, imo a-
rcenioribus quibusvis nobilique ingenio dignis studiis invigila-
veris, quam recti exempli vitam egeris, equidem multis
prædicare possem, nisi omnium hic commorantium conscientia
contineretur. Insignem vero hinc enatam studiorum Tuorum
maturitatem cum alia plura documenta satis conspicua, tum
præfens quoque de instrumentis indiscretis, non indiscrete sed
eleganti ordine concinnata, & eximia doctrina referta disser-
tatio satis prodit. Habet ergo patria, cur tantis dotibus ex-
ornatum civem amplectatur, præmiumque virtuti dignum per-
solvat. Habeo & ego, quod de tam industrio & tanta doctri-
nem, quam, ut nova hæc, quæ merenti tibi mox decerneretur
dignitas, ad majores gradus sit. Dab. e musæo in Acad.
Jul. d. VII. Septembr. Anno cto 1707.

99 A 6925

ULB Halle 3
002 546 892

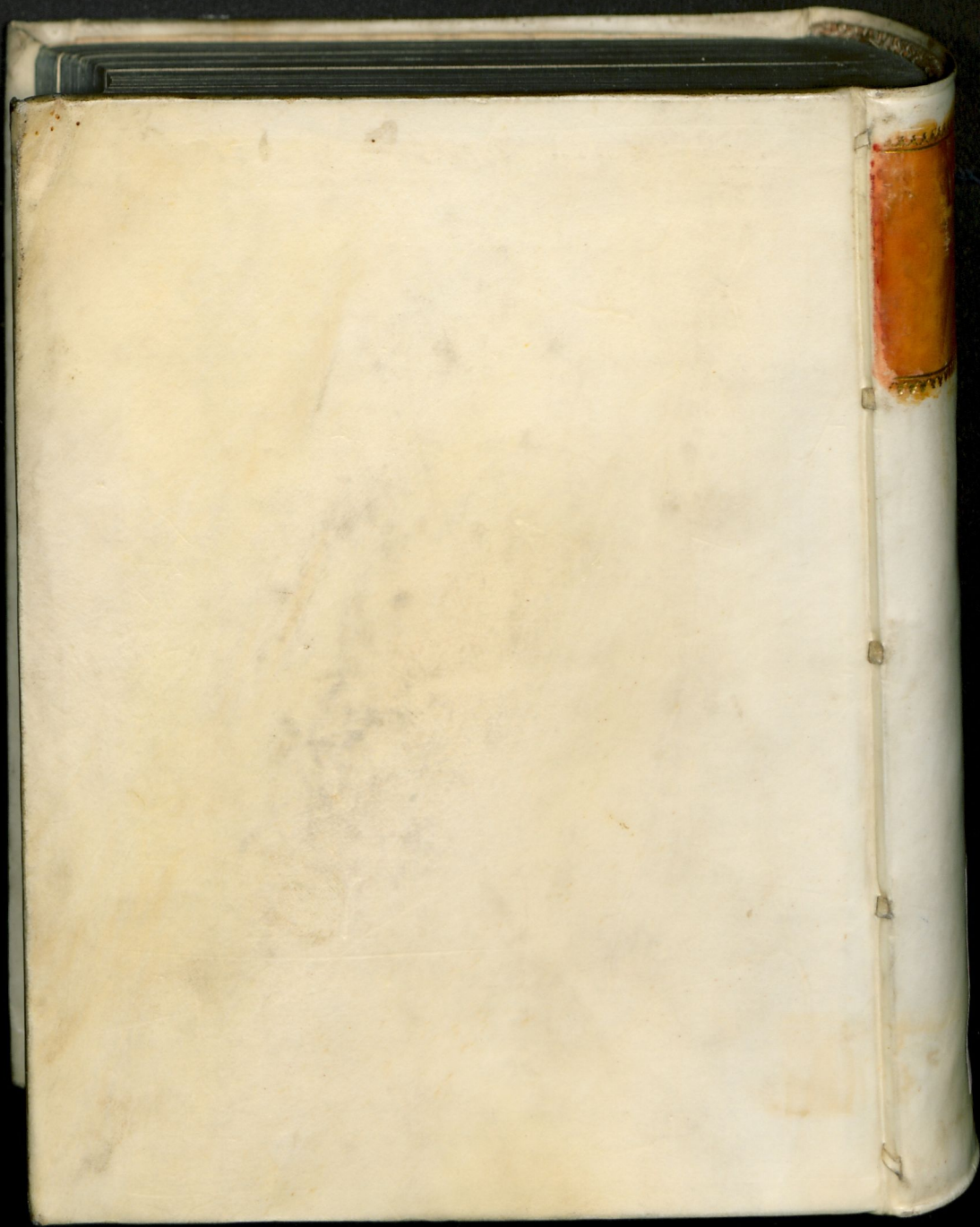

SB

V3 17

DISSERTATIO JURIDICA
DE
INSTRUMENTIS
INDISCRETIS

QUAM
OCCASIONE

*in fin. ff. de Probat. Cap. Si cautio 14. X. de
Instrum. collato Jure Statut. Hamburg. p. 1. Tit. 20.
art. 2.*

AUSPICIIS DIVINIS
IN ILLUSTRIS JULIA
PRAESIDE

ORGIO ENGELBRECHT

IURIS DOCTORANDO INSTITUTIONVM ET
IURIS CRIMINALIS PROFESSORE PVBL.
ET ORDINARIO

A. D. VII. SEPTEMBRIS ANNI MDCCVII.

IN IOLEO MAJORI

Eruditorum ventilationi P.P.

MARTIN LVCAS SCHELE
HAMBVRGENSIS.

☉ (0) ☉
HELMESTADII,

GEORGII WOLFGANGI HAMMII, ACAD. TYPOGR.

